

✠ ПОСЛІДНІ БОГЪ ČASOPIS EVANGELSKICH SERBOV

1. číslo

Budyšin, decembr 1953

Lětnik 4

Čeść budź Bohu we wysokosći a měř na zemi a čłowjekam dobre spodobanje!

„Čicha noc, swjata noc“, tak zasobnětko w našich domach spěwamy. Haj, swět bywa k hodam čichi a pokojny. Jeho holk a hara na wěsty čas pozastawa. Čłowjeske

žiwjenje so w hodownym času wobmjezuje na swojbu.

K hodam ma dwojaki wuznam Jezusowe slowo, wučobnikam prajene, zo su zbožne woči, kiž widža, štož wone widža, a zbožne wušy, kiž słyša, štož woni słyša.

Štož chce Boži džiw hodowneho časa widžec, može jon jenož z wočomaj wěry widžec. A štož chce k hodam słyšec, kak jandželjo Boži powjesć wo měrje roznošuja přez cyły swět, dyrbi wušy měra wočinić. A to su pastyrjo na Bethlehemskich honach činili. We wěrniwej wutrobje mějachu jeničke žiwe prašenje a jeničke wulke požadanje: „Hdy přichadźuje Bóh k čłowjekam?“ „Hdy jewi so ludžom krasnosć bojska?“

Haj, tam na polu běchu ludžo, kiž z čicha čakachu na Boha.

Hač je džě wjele ludži w tu-

tym swjatym adwentskim času, kiž za nami leži, tak z čicha na Boha čakalo, kaž tuči pastyrjo? Ja skoro njewěrju! — My wšitcy smy někak zaplečeni a storkani do njeměra našeje doby. My nimo druhich chodžimy, kaž bychy za nas žaneho wuznama njeměli. Nimate džensa dosć časa za blišeho, za Boha a jeho swjatu čišinu.

Ale k hodam chcemy tola wšitcy raz pozastać. Chcemy so mjez sobu woprašec:

1. Sto pak su pastyrjo k hodam widželi?

Pastyrjo su njebjo wotewrjene widželi. A z njebjes wuchadža blyšč, tak swětly a jasny, zo njemóžachu pastyrjo tónle blyšč ze swojimaj wočomaj znjesć. Dyrbjachu swojej woči z rukomaj škitac. To běše tehdy w tamnej swjatej nocy tak, kaž chcyli my ludžo ze swojimaj zemskimaj wočomaj do nimo měry swětneho blyšća slónca pohladać. To pak njeje možno. Swětlo slónca naše woči slepi! Tak su pastyrjo k hodam blyšč wšěch njebjesow widželi.

2. A što su pastyrjo w tutej swjatej nocy słyšeli?

Woni slyšachu Božich poslow spěwac wo chwalbje Boha přez cyły k smjerći zasudženy swět: „Čeść budź Bohu we wysokosći a měř na zemi a čłowjekam dobre spodobanje.“ Što spěwaja nam Boži jandželjo? Sprěnja: „Čeść budź Bohu we wysokosći.“ Jandželjo spěwaja wo chwalbje a slawje našeho Knjeza. Haj, Bóh staji na spočatku stworenja swěta. Boh staji na spočatku wumóženja swěta přez Jezom Chrysta. Bóh stejese na spočatku našeho žiwjenja a staji tež jónu na koncu tu-toho našeho žiwjenja. Haj: „Bohu

budź čeść we wysokosći!“ Kajke je to hodowne napominanje za naš čas!

A kak spěwaja dale jandželjo? Woni spěwaja: „Měř na zemi.“ Ach, my ludžo tuteje našeje doby pytamy tola měř a bėdžimy so wo to, měř dobyć. Sto su pastyrjo tehdy činili, jako su jandželjo jim powěsć měra připowědžili? Woni su šli sej nańc tónle měř! A hdže su tónle měř Boži namakali? Njejsu jón namakali w hrodach a twjerdžiznach bohatych a mócnych tuteje zemje. Ně, pastyrjo su jón namakali w hródzi w Bethlehemje. A kajki chuduški wobraz so jim tam poskići! Prozdna, rozpadnjena hródž, žlobjo a we nim džěčo! A při nim mlóda mać. A tu dyrbjal měř Boži bydlíč? Pastyrjo su tam wokomik z hlówu wili.

Ale potom su hladali na swětłej woči swjateje Marje. A z tuteju jeje wočow so wuwilwa wšón blyšč, wša krasnosć njebjeska. A potoni wuhladachu džěčo we

Bibliske hrono na měsac decembr 1953:

Hlej, ja přínđu a dču pola was bydlíč, praji knjez. / Zach. 9, 14

žlobju, a z tym džěcom zańdže k nim, tym pastyrjam „Boži měr“. W tutym džěsću běše Bože slubjenje, zo jeho měr dobudže wšon swět.

„Wuchowajće měr!“ Tak wšudžom nam džensa přiwołaja. Jeli zo chcemy ton měr wuchować, mamy započec za našu dušu, za naše swojby měr wuchować. A ze swojbow počehnje Boži měr do wutrobow jednotliwych ludow a wšeho ludstwa, přetož z Chrystusom je wumožacy měr tu na zemju došoł. Z nim dobywamy měr

za wšon swět. Wuchowajće měr, přetož Chrystus je tu a jandželjo spěwaja: „Měr na zemi.“

A što hišće jandželjo spěwaja? „A čłowjekam dobre spodobanje.“ Kajke swjate hodowne žohnowanje a napominanje leži tola w tutych slowach za naš čas! Ludžo dyrbja so zaso tam podać, z wotkel wuchadza Boži měr, zo bychmy zhubjene čłowjestwo wuchowali před zahinjenjom. Chwatajmy do hrodže w Bethlehemje! Tam při Jezusu nańdžemy tonle měr! Z Boha přińdže k nam w

Chrystusu tonle měr, přetož Boh je w tutym tam narodzenym džěsću měr činil ze wšěmi ludźimi.

A nětko čaka Boh na ludži, zo bychy zaso k njemu přišli a měr z Bohom pytali. Džěco Bethlehemske přinjesa ludžom „měr Boži, kiž je wyši dyžli wšon čłowski rozum“.

A njech so nam wšitkim wobradži tonle měr Boži k hodam, zo mohli wšitcy wyskać z jandželmi: „Česć budź Bohu we wysokosci a měr na zemi a čłowjekam dobre spodobanje.“ Wje.

Jara dostojne hodowne słowo

Swj. japoštol Pawoł pise swojemu mlódemu přećelej a sobudželačerjej Timothejej w swojim přěnim listě na njeho (1.15): „To je zawěsće wěrnó a jara dostojne słowo, zo Chrystus Jezus do swěta je přišoł, hrěšnikow zbožnych sčinić, mjez kotrymiž sym ja přěni!“ Z teho tole sčěhuje:

1. To, štož tež lětsa zaso w swjatym adwentskim a hodownym času připowědamy, mjenujcy zo je Chrystus Jezus do swěta přišoł, to je za wěsće wěrnó. To potajkim žana stara bajka abo pobožna legenda njeje. Na swěće njejsu zastali, přeco zaso tak rěcéc, zo hodowna stawizna a druhe powědančka z biblije su drje rjane a luboźnje slyšeć, ale zo woprawdže wěrnó njeje, štož tam steji. Z tym pak by bibliska powěsć wšu znutřkownu wažnotu zhubila. Temu napřeco mamy dobre prawo a poľnomoc, to wosebje wuzběhować: „To je zawěsće wěrnó!“

2. Adwentska a hodowna kaž cyła křesćijanska powěsć je dale jara dostojne słowo. Tudy so njejedna wo tunje, prózdne słowa, kajkež móžeš hewak husto na swěće slyšeć, ale wo Bože słowo, a to je dostojne, wažne, drohe. Tuto słowo je hódne, za njo woprować čas, móc a pjenjezy. Spominaj na přikład na zwonkowne misionstwo, kotrehož nadawk je, tute dostojne słowo po swěće wupřestrěwać. Ale kajke wopory časa, mocow a pjenjez to sebi žada! A to njeje jenož tak na polu misionstwa. Tež ty wěsće rad něšto wopruješ za tuto jara dostojne słowo!

3. Chrystus Jezus je do swěta přišoł, to je stare a wěcnje nowe wopriječće wšeho adwentskeho a hodowneho připowědanja.

Jezus je přišoł — hlej, Boh naš je tudy!

A kaž O. započatk, kónc tež wón je, stworićel wšeho, kiž čłowjek bu chudy;

wěćnosć w nim sama k nam smjertnym nětk dže.

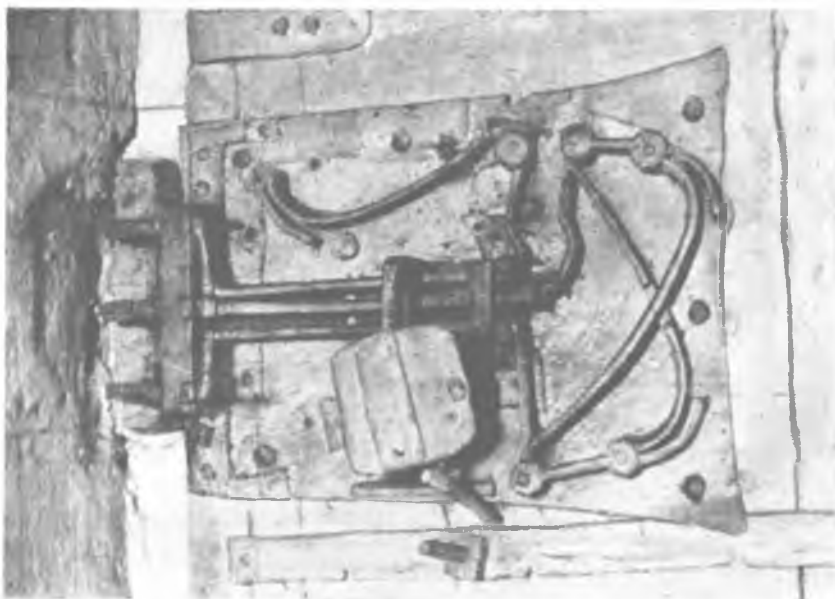
Njebjesa, zemja, so zradujće ludu:

Jezus je přišoł — hlej, Boh naš je tudy!

4. A čohodla a k čomu je přišoł? Je přišoł, zo by rjenje přědował a wulke džiwu činil? Ně, tehodla je tu, hrěšnikow z b o ž n y c h s č i n i ć! „Zhubjene džěci! Chryst je na swěće!“ To ma so tež lětsa z nowa připowědać, zo je cyły swět při wšěm tym, štož je hewak docpěl, štož tež wšitcy připóznawamy a sobu wužiwamy, bjez Chrysta na wěćne zhubjeny! „Tak je Boh swět lubował, zo je swjateho jeničkeho narodzeného Syna dał, zo bychy wšitcy, kiž do njeho wěřja, zhubjeni njebyli, ale wěćne ži-

wjenje měli!“ (Jan 3.16). To rěka tola: Štož do Chrysta njewěri, je zhubjeny! Ale nětk je runje to wulka wjeselosć a radosć hodowneje powěsće, zo je Chrystus Jezus přišoł, hrěšnikow, to rěka tajkich ludži, kajki ty a ja smoj. zbožnych činić, wuchować.

5. Husto sebi tak myslu: Haj, hrěch je na swěće, a hrěšnicy su tež na swěće, ale ja žadyn njejsym abo hdyž ja hrěšnik sym, sym jenož mały, njewinowaty hrěšnik a nic tajki kaž druzy! Tak Pawoł njemysli! Won praji: „mjez kotrymiž ja přěni sym!“ Won potajkim njehlada šelhawje na druhich. A tak dyrbju tež ja wědžec: Za mnje je Zbožnik přišoł tež mje chce zbožneho sčinić. A runje ja to jara nuznje trjebam. Ale runje tehodla móžu ja jara džakowny a přez wšu měru wjesoły być a budu to potom tež dale prajić: „Wjesel, wjesel so křesćanstwo!“ La.

Starožitny zámek z Bukečanskeho Božheho domu.

Stary a nowy biskop strowitaj serbske wosady

Předsyda serbskeho ewangeliskeho cyrkwinskeho dnja běše při wotsalenju stareho sakskeho krajneho biskopa, D. Hahn a, při zapokazanju jeho naslědnika, Lic. Notha, w oktobru utoho lěta woběmaj knjezomaj biskopomaj w mjenje serbskich wosadow pisał. Wobaj staj nam wosobinsce wotmolwiloj. Kajka česć za Serbow!

Wysoko dostojny stary knjez biskop pisa:

„Na Serbski ewangelski cyrkwinski dzeń — knjezej fararjej Gerhartej Lazerej —

W H o d ž i j u pola Biskopic.

Luby bratře Lazero!

Wam dyrby hišće čisće wosobinske slowo pisać jako wotmolwu na Waš luby list k mojemu wotsalenju ze zastojnstwa. Sym jara džakowny za postrowjenje polne lubosće a dowěrjenja, kotrež mi w mjenje serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja sćeće. Mi je serbske ludstwo a služba, kotruž jemu w ewangelsko-lutherskej krajnej cyrkwi Sakskeje wopokazujemy, wěc wutroby byla a tež dale wostanje. Leži drje na mojej zašlosti: lubosć k małym ludam. A potom dopomni mje wšelake pola Was na moju domiznu. Přede wšěm pak su lubi křesćenjo sami, kiž do małych po ličbje słušeja — do małego stadla —, kotrymž mja wutroba słuša.

Tuž sebi Wašej próstwje wysoko wažu, kotrež sće mi wuprajil. Serbske wosady słušeja do ličiny mojich dobrych prošenjow. Sym je tam zapisał a tež hižom před Bože wobličo njesl runje tak, kaž sće Wy, luby bratře Lazero, křesćansku naležnosć wo Waš lud w swojim lišće wuprajil.

A tež na Wašu próstwu wo wopyt w Hodžiju džiwam. Hodžij ze swojej charakteristiskej cyrkwju wosebiteho raza je mje hižo přeco zajimował, hdyž nimo jědžech.

Nětk durje, wrota wotewriće!

Na wobrazu widžimy starožitny zamk z Bukečanskeho Božeho domu. To je rjane wušikne džěło zamkarskeho mištra ze starodawného časa.

Haj, takle kruće něchtožkuli tež swoju wutrobu zamka — z hordosću, skuposću, abo tež z horkosću a zrudobu. Cyłe ludy so zezamkaju z fanatizmom a njedowěru.

Njemōžu ničo slubić. Přetož nimam hižo žadyn awto a njewěm, hdy mje mój puć zaso raz nimo powjedže. Ale woprawdžitu dobru wolu mam. Was potom sobu wopytać. Wšak je, kaž pisaće, stare biskopske sydło.

A nětko Bohu poručany! Strowće serbske wosady a zastojnskich bratrow a předewšěm Wašeho lubeho superintendententa Mjerwu! Budźće wšitcy našemu swěrnemu Knjezej a Zbóžnikaj poručeni!

We wutrobnej lubosći Waš

D. Hahn

Tutoho slowa polneje wutrobneje lubosće smy so jara zwjeselili a so našemu vysoko česćenemu a dostojnemu biskopej wulce za to džakujemy. W poslednim čisle namaka so jeho rozžohnowace slowo na wšitkich. Tam je wo swojej modlerskej službje pisał, kotruž je sebi předewzał za čas swójeho wotpočinka. A tu je nam nětko wosobinsce slubił, porjadnje dobroprosyć tež za naše serbske wosady! Njeje to něšto jara wulkotneho a wažneho! —

A vysoko dostojny knjez krajny biskop Lic. Noth nam sčehowace pisa:

Němski ewangelski cyrkwinski dzeń w Hamburku 1953

(Skónćenje)

K Božej službje bu samo wobjed w nimo měry wulkej wikowanskej hali Swjateho Pawola (Markthalle St. Pauli). Dožiwichmy tu woprawdže nasycenje 5000 ludži, kaž jo z biblije znajemy, ně, hišće wjac, běchu tu blida z bělej přikrywju, zo móžachu so zdobom wjac hač 15 000 ludži k wobjednu posydný. We wulkich sudobjach přinošowachu z traktorami srjedža přez halu na druhich městnach přihotowany wobjed, na druhich wozach napoje kaž čaj a butřanku. Wjac hač pjeć stow žonow a mlodych

„Luby bratře Lazero!

Wam a serbskemu Ewangelskemu cyrkwinskemu dnjej so wutrobnje džakuju za Waše přecóne spominanje k zastupej swójeho zastojnstwa. Ja wěm so tež winowaty Wašim wosadam a dyrbjal być hubjeny lutherski, hdyž nochtěl wažnotu toho připoznawać, zo so každemu čłowjekej Bože slowo w jeho maćeršćinje připowěda. Wy směće potajkim toho wěsći być, zo budu w tutej mysli k Wam stać.

Za Waše přeprošenje na cyrkwinski dzeń so Wam wutrobnje džakuju. Jeli-zo mam skladnosć, chcu so rad wobdžělić. Wy budźeće wězo rozumić, zo móžu sebi čěžće na tak daloki čas něšto předewzać.

Ze zastojnsko-bratrowskimi postrowami Waš Lic. Noth.“

Z teho spoznawamy, zo ma tež nowy biskop zajim za nas, wězo časnje wobmjezowany. A za to so jemu džakujemy. My běchmy jeho hižo na přichodny serbski cyrkwinski dzeń přeprosili, kiž budže, da-li Bóh, 29. a 30. meje 1954 w Rakecach. La.

holcow a holcow tu zdworliwje hlódnym poslužowachu. W bibliji rěka: „Wón podžakowa so pozběhnywši swójeje woči k njebjesam, lamaše chléb, da jon swójim wučobnikam, zo bychu jon rozdžělili. A tudy, pozběhnywši so, zaspěwachmy zhromadnje po tysacach z přewodom pozawnistow kěrluš chwalby a džaka, sydnychmy so a buchmy wšitcy do syteje wole nasyceni.

Popoldnju bě so 270 000 ludži ze wšěch kónčinow Němskeje zešlo, zo bychu so natwarjeć dali z Božim slowom, zo bychu Boha Knjeza prosili, Bohu Knjezej so džakowali. Njezapomnity budže wšěm wobdžělnikam zacišć tutoho dožiwjenja, kaž slowa prezidenty cyrkwinskeho dnja von Thadden-Triglaffa, powołanych znatych sluzobnikow našeje ewangelskeje a samo zastupnika katolskeje cyrkwe a na kóncu lajkow ze wšěch kónčin Němskeje, mjez nimi tež zastupnika našeje Hornjeje Łužicy. Z najhlubšim zacišćom pak tola bě, jako tu tajka syła ludži (Pokročowanje na 4. stronje)

Zběhanka we Wojerecach

Mnohe lěta šerješe dospolnje wupalena cyrkwinska rozpadanka, zawostajena wot wojny, naše zdžěla wupalene město. Jenož murje a jara žadna pinańca (Gewölbe) su wostale. Zo by so wojnska škoda na cyrkwinskim městnje wotstrońila, zhromadźowachu so wjele wosadnych na dobrowolne džělo, kiž witachu wšitcy nowonatwar našeje lubeje serbskeje a němskeje cyrkwyje.

W přenim wotrězku twara dyr-bješe so wěža zwěsćić a stwjerdźić, dokelž hrožeše so při hłownej drozy rozsypnyć. Hakle potom možeše wosada so do džěla dać za škitacu třěchu nad pinańcu, kiž pod statnym dohledom steji. Tež tu nam derje pomhaše hižo přez dolhe lěta w cyrkwinskim twaru znaty mištr Grundmann z Wojerec. Z dowolnosću knježerstwa bu zběrka za drjewo w samsnych a dalšich wosadach přewjedžena. Za zwěsćenje financneho plana dosta wosada zakładny přidawk wo! knježerstwa NDR.

Sobotu, 24. oktobra toho lěta, swjećeše wosada zběhanku w přitomnosći zastupjerja krajneho hamta za pomnistwo. Noww založenj pozaunski chor wustupi přčim raz z džaknymi chěrlušem, před

wulkej zhromadźenej wosadu. Po statym twarcowskim wusadju přčpoda wučomnik džěl přikrywy wosadze. Farar Černik pokaza w swojej řeči na Božu hnadu, kiž je wšěch twarcow hač dotal před kóždym njezbožom wobarnował a kiž natwar Božeho domu přida. Njeh so jeho milosćiwość prawje wukupuje, a z tym dołh zańdženosće zaruna. Čim wjace pomocnych rukow so započanemu džělu poskićeja, čim skerje može so wulka a džakowna wosada ke chwalbje Božej nutřka zhromadźić.

Potom wuswjeći superintendent König z Hamburga wróćo dostaty zwön. Twarc, kiž je prjedy jako hólć husto na wěžu zalězl, so nje-daše wobarać, jeje wolanje: „Krajo! Krajo! Krajo! poslušaj na słowo teho Knjeza“, přeni raz po wojnje zaso slyšeć dać.

Wulki džěl je z tym w natwarje docpěty, ale wjele džěla a woporow je hišće nuzne, doniž Boži dom w swojej prjedawšej dostojnosći zaso z nowa nješteji.

Černik, farar

Z wosadow

Njeswaćidlo. Z Budarjec džědom w Koslowje je so zajimawy muž našeje wosady minyl. 21. hodownika 1863 je so w Lipinach we Lazowskej wosadze narodžil a ze swojimi 90 lětami wědžeše so derje na našeho Handrija Zejlerja dopomnić, kak je jako šulski inspektor do Lipinjanskeje šule chodžil. — Hižom před lětami je Budarjec džěd ze swojim wosadnym fararjom swoj pohrjeb zarjadował, byrnjež běše tehdom hišće dosć strowy. Hač do lońšeho je pilnje chošća džěla a korby płaťal. Za tekst čelneho přédowanja sebi wuzwoli: „Ze šěsć žalosćow tebe Knjez wumóže, a w sedmej so tebe žana žalosć nje-dótknje“ (Hiob 5, 19). Po jeho přěcu a za jeho pjnjezy, kotrež je wón doprědka zaplaćil, smy wam jeho smjerć w „Nowej Dobje“ wozjewili, ale jenož mala horstka čitarjow při tym wědžeše, kajki swojorazny starc je z Janom Budarjom swojeje woči zańdželil. W

(Pokročowanje z 3. strony)

zhromadnje so Wótčenaš modleše, zhromadnje z přewodom 2000 posawnistow kěrlušě próstwy a džakka, wosebje jako tak cyrkwinski džěn skónčiwši zaspěwachmy: „Njeh Bohu džakuje so wutroba wšěch luźi“.

Awtobus, kiž měješe nas zaso dcmoj dowjesć, bě so chětro zakomdžil, tak zo hakle počmě z Hamburga wotjědzechmy. Po krotkej předchadźacej nocy a po njezwučnym napinacym posluchowanjom cyleje njeđzele sedzachmy wšitcy jara mućni na svojich sydlach a tola so nam hodžiny trajacy puć njewostudži. Sobupučowaca mlodžina zanošowaše jedyn kěrluš, jedyn pobožny spěw, jedyn rjany ludowy spěw po druhim a my starši a samo najstarši radosćiwje z nimi sobu spěwachmy, tak zo so nam čas jězby přez čěmnu krajinu ruče miny, doniž na koncu tola jedyn po druhim

woči zańdželiwši njewusny. Jako pak njejpce rěkaše: „Blížimy so domiznje“, wšitcy wotućiwiši zaspěwachmy ze sprawnej džaknej wutrobu: „Njeh Bohu džakuje . . .“ Tak bě nam tež jězba z awtobusom z Božej službu.

Štož je tuton cyrkwinski džěn sobu dožiwił, možeše začuć, zo je protestantizm ze swětacuzej cyrkwyje zašlosće (z heslom: Kóždy buďž poddany wyšnosći, kiž moc na nim ma) so přetworil k woprawdžitej cyrkwi luda. „Njećisńće swoju dowěru přč“, to je namolwa na wšě sobustawy cyleje wulkeje wosady, dopominajo na zamolwitosć přč Božim slowom tež wšě problemy tutoho swěta, politiske, kulturne a socialne, přčmac a w tutym zmysle wotbyć. Štož su statysacy w Hamburgu dožiwiłi, dyrbi so wšudze w ewangelskej cyrkwi wuskutkować.

W Sandstedt, w nazymniku 1953.

W o w e r - Wjelkowski